

The article outlines the main stages of the formation of scientific thinking, which is the foundation for the disclosure of trends in the development of STEM-education in the educational process of technical free economic education. Due to the fundamentality of modern physical knowledge, STEM-skills of the XXI century is formed in the subjects of study. The article aims to reveal the main types of physical problems for effective practical classes in physics, which has a professionally-oriented approach, based on STEM-education and will stimulate students to develop scientific thinking and independent cognitive research.

The analysis of the results obtained during this pedagogical experiment was aimed at testing the quality and effectiveness of the proposed method of teaching physics using modern teaching aids, taking into account STEM-education and comparing the achievements of students of experimental and control groups. In each group that participated in the experiment, tests were conducted, which tested the level of knowledge, skills and abilities during the proposed method of teaching physics based on STEM-technologies, and made comparisons with students who studied the traditional method. When selecting questions for tests, preference was given to the optimal amount of multilevel tasks, questions, answers to which required knowledge and understanding of the observed phenomena in the study of physics and the basic laws of their course: the ability to explain the experimental fact and justify the necessary conditions under which of a physics phenomenon; explain the methods and ways of managing its basic patterns of phenomena and processes, the possibility of their practical use.

Key words: interdisciplinary, integrated approach, STEM-training, the technical institution of higher education, professionally-oriented activity, innovative technologies, educational process.

УДК 378.018.8:364.4-051]:[364.4-053.6:378.4(477.46)УДПУ]
DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.82.20>

Левченко Н. В.

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ (ВИБІРКОВИЙ СКЛАДНИК ОСВІТНІХ ПРОГРАМ)

Проблеми молоді є предметом особливої уваги сучасного світу, що засвідчують стратегії розвитку країн ЄС (Молодіжна стратегія Європейського Союзу 2019-2027 років, Стратегія ООН щодо молоді на період до 2030 року та інші). В Україні зміни відображені в Цілях сталого розвитку України (2015 – 2030 рр.), у Національній молодіжній стратегії до 2030 року. Майбутнє держави багато в чому залежить від громадянської позиції та активності молоді, її участі в національно-патріотичному становленні, державотворенні, прийнятті рішень у молодіжній сфері. Задля залучення та активності молоді в цих процесах у закладах вищої освіти готують майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи, у сфері неформальної освіти підготовка молодіжних працівників відбувається за державною програмою “Молодіжний працівник”.

Мета роботи – аналіз специфіки вибіркового компонента освітньо-професійної програми “Соціальна робота (Молодіжна робота)” підготовки майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи (на прикладі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини). Методи дослідження: системний, проблемно-цільовий, нормативно-порівняльний аналіз джерел; контент-аналіз документації, освітніх програм, навчальних планів, змісту робочих навчальних програм освітніх компонентів; скринінг Інтернет-сайтів ЗВО, що здійснюють підготовку майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи.

У статті висвітлено актуальність упровадження в освітній процес підготовки майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи навчальних дисциплін “Молодіжна політика”, “Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства”, “Організація та інфраструктура молодіжної роботи”, “Тренінгові технології у молодіжній роботі”; розкрито зміст і структуру вибіркового навчального компонента освітньо-професійної програми “Соціальна робота (Молодіжна робота)”; подано методи навчання і викладання, критерії оцінювання програмних результатів навчання; виокремлено та проаналізовано загальні та фахові компетентності, програмні результати навчання, регламентовані навчальними дисциплінами. Визначено особливості освітньої програми для підготовки майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи через аналіз вибіркового компонента освітньої програми факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Ключові слова: молодіжна робота, соціальна робота, підготовка майбутніх соціальних працівників, молодіжні працівники, освітньо-професійна програма.

Проблеми молоді є предметом особливої уваги сучасного світу, що засвідчують стратегії розвитку країн Європейського Союзу (Молодіжна стратегія Європейського Союзу 2019-2027 років, Стратегія ООН щодо молоді на період до 2030 року та інші). В Україні стратегію молодіжної політики відображено у Цілях сталого розвитку України (2015-2030 рр.), Національній молодіжній стратегії до 2030 року, в інших нормативних документах, метою яких є забезпечення створення додаткових можливостей для становлення, розвитку та підвищення рівня конкурентоспроможності молоді, дотримання її конституційних прав і свобод, утвердження в молодіжному середовищі здорового способу життя, сприяння ініціативи та активності молодих громадян в усіх сферах життєдіяльності суспільства й держави [5].

Майбутнє держави багато в чому залежить від громадянської позиції та активності молоді, її участі у процесах національно-патріотичного становлення, державотворення, прийняття рішень у молодіжній сфері. Задля залучення молоді до загальнодержавних процесів у закладах вищої освіти готують майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи, а у сфері неформальної освіти – молодіжних працівників за програмою “Молодіжний працівник”.

Здійснивши скринінг сайтів ЗВО в контексті розвитку молодіжної роботи, ми з’ясували, що майбутніх соціальних працівників до роботи з молоддю готують на факультеті соціальної і психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини за освітньо-професійною програмою “Соціальна робота (Молодіжна робота)” спеціальності 231 Соціальна робота освітнього ступеня “магістр” із 2018 року [4].

Підготовка майбутніх соціальних працівників у закладах вищої освіти за освітніми ступенями “бакалавр” і “магістр” із 2019 року здійснюється відповідно до затверджених стандартів вищої освіти (накази Міністерства освіти і науки України “Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 “Соціальна робота” для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти” №557 від 24.04.2019 р. та “Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для другого (магістерського) рівня вищої освіти” №556 від 24.04.2019 р.), на основі яких розроблено освітні програми. Відповідно до Стандарту визначено цілі навчання здобувачів вищої освіти до професійної діяльності: підготовка фахівців, здатних розв’язувати складні задачі та проблеми у соціальній сфері або під час навчання, що передбачає проведення дослідження та/або здійснення інновацій і характеризується невизначеністю умов та вимог [3].

Проаналізувавши зміст вибіркового дисциплін, запропонованих для вивчення здобувачам вищої освіти освітньої програми “Соціальна робота (Молодіжна робота)” в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, зазначимо, що вони спрямовані на професійну підготовку до роботи з молоддю та опанування м’яких навичок *soft skills*. Більш детально компетентності, програмні результати навчання та основні навички *soft skills* відображені в робочих навчальних програмах вибіркового компонентів.

Теоретико-методичні та практичні основи підготовки майбутніх соціальних працівників відображено в наукових доробках вітчизняних і зарубіжних науковців В. Андрищенко, О. Безпалька, М. Євтуха, А. Капської, З. Бондаренка, Ю. Галагузової, О. Гудими, І. Звереві, Л. Онуфрієвої, О. Карпенка, Л. Ковалю, Н. Коляди, Т. Кочубея, О. Кравченка, О. Лісовця, Н. Павлика, В. Поліщука, Л. Мішика, Г. Слозанської, Т. Семігіної та інших [1; 2].

Проблему підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи із громадськими та молодіжними організаціями розглядає О. Лісовець; становлення молоді, молодих сімей, технології соціальної роботи соціальних служб із молоддю, формування здорового способу життя молоді – І. Пеша [2].

Мета роботи – аналіз специфіки вибіркового компонентів освітньо-професійної програми “Соціальна робота (Молодіжна робота)” підготовки майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи (на прикладі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини).

Матеріали та методи дослідження: системний, проблемно-цільовий, нормативно-порівняльний аналіз джерел; контент-аналіз документації, освітніх програм, навчальних планів, змісту робочих навчальних програм освітніх компонентів; скринінг Інтернет-сайтів ЗВО.

В освітньо-професійній програмі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини “Соціальна робота (Молодіжна робота)” (2021) освітнього ступеня “магістр” за спеціальністю 231 Соціальна робота для підготовки майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи передбачено *обов’язкові компоненти* (“Молодь у сучасній громаді”, “Проектна діяльність у молодіжній роботі”, “Теорія і практика молодіжної роботи”) та *вибіркові компоненти* (“Молодіжна політика”, “Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства”, “Сучасні практики молодіжної роботи”; “Організація та інфраструктура молодіжної роботи”, “Соціальне проектування в молодіжній роботі”, “Тренінгові технології в молодіжній роботі”, “Менеджмент молодіжної роботи”) [4].

У робочих навчальних програмах визначено компетентності та програмні результати навчання вибіркового дисциплін, якими має володіти майбутній соціальний працівник у молодіжній роботі.

Навчальна дисципліна “Молодіжна політика”. Компетентності *загальні*: здатність виявляти ініціативу та підприємливість; здатність до адаптації і дії у новій ситуації; *фахові*: вміння враховувати потреби і прагнення молодих людей; уміння забезпечувати можливості для навчання і розвитку молоді; здатність підтримувати та розширювати можливості молоді в осмисленні суспільства; здатність ініціювати і впроваджувати заходи у межах реалізації молодіжної політики України. Програмні результати навчання – вміння розробляти соціальні проекти на високопрофесійному рівні; вміння самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані професійні взаємини з широким колом людей, із представниками різних спільнот, організацій; уміння аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок; уміння розробляти, апробувати і втілювати соціальні проекти й технології.

Навчальна дисципліна “Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства”. Компетентності *загальні*: навички міжособистісної взаємодії, здатність працювати у команді; *фахові*: здатність до формування позитивного іміджу професії, її статусу у суспільстві; вміння враховувати потреби і прагнення молодих людей.

Програмні результати навчання – вміння організувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їхню підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати утворення команди, координувати командну роботу; вміння демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності.

Навчальна дисципліна *“Тренінгові технології у молодіжній роботі”*. Компетентності загальні: здатність до міжособистісної взаємодії; здатність працювати у команді; *фахові*: здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціальної роботи; здатність до професійної рефлексії; здатність до спільної діяльності та групової мотивації, фасилітації процесів прийняття групових рішень; уміння враховувати потреби і прагнення молодих людей; уміння забезпечувати можливості для навчання і розвитку молоді. Програмні результати навчання – вміння самостійно й автономно знаходити інформацію, необхідну для професійного зростання, опановувати нею, засвоювати і продукувати нові знання, розвивати професійні навички та якості; вміння організувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їхню підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати утворення команди та координувати командну роботу; вміння демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї задля розв'язання завдань професійної діяльності; вміння самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот, організацій; уміння аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок; розробляти, апробувати і втілювати соціальні проекти й технології [6; 7; 8; 9].

Основні навички *soft skills* відображені в робочих навчальних програмах вибіркового компонентів, а саме: комунікативні навички, креативність, робота в команді, емоційний інтелект, взаємодія з людьми, тайм-менеджмент, проєктування власної діяльності, саморозвиток, стресостійкість, здатність до навчання, критичне та екологічне мислення.

Так звані “м'які, гнучкі” навички – це універсальні компетенції, ступінь прояву яких залежить від типу особистості, особливостей характеру, темпераменту. До них найчастіше відносять комунікабельність, здатність працювати в умовах форс-мажору, схильність до командної роботи. Це ситуативні вміння, знання, котрі можна застосовувати у будь-якій роботі. Вони допомагають не стільки бути висококласним фахівцем, скільки будувати кар'єру та формувати власну репутацію.

Аналіз робочих програм підготовки майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи засвідчив, що вироблення таких навичок закладено в кожній програмі; вони під час занять формують уміння працювати в команді, критичне мислення, лідерство, креативність, уміння дотримуватися дедлайнів, відповідальність і дисциплінованість.

Аналіз робочих навчальних програм із дисциплін “Молодіжна політика”, “Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства”, “Тренінгові технології у молодіжній роботі” дав змогу визначити основні їхні складники та наповнення:

1. **Опис навчальних дисциплін:** “Молодіжна політика” (кількість кредитів – 4, модулів – 2, змістових модулів – 3, загальна кількість годин – 120, аудиторних – 40 год., з них: 20 – лекційних, 20 – практичних; самостійна робота – 40, індивідуальні завдання – 40); “Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства” (кількість кредитів – 4, модулів – 2, змістових модулів – 2; загальна кількість годин – 120, аудиторних – 44, з них: 22 – лекційні, 20 – практичних; самостійна робота – 40, індивідуальні завдання – 38); “Тренінгові технології у молодіжній роботі” (кількість кредитів – 4, модулів – 2, змістових модулів – 2; загальна кількість годин – 120, аудиторних годин – 44, з них: 22 – лекційні, 20 – практичних, самостійна робота – 39, індивідуальні завдання – 39) [6; 7; 9].

Мета навчальної дисципліни “Молодіжна політика” – відповідно до законодавчо-нормативної бази майбутній соціальний працівник сприяє ефективному застосуванню молодіжної політики у практичній діяльності, зокрема втілює інструменти державної молодіжної політики через соціальну інфраструктуру, що функціонує у сферах соціальної роботи.

Мета навчальної дисципліни “Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства” – вивчення майбутніми соціальними працівниками основних аспектів соціально-педагогічної дозвіллевої та волонтерської діяльності.

Мета навчальної дисципліни “Тренінгові технології у молодіжній роботі” – засвоєння студентами основних теоретичних підходів та навичок використання методів і методик тренінгової роботи в цілях застосування тренінгових технологій у молодіжній роботі.

Програми навчальних дисциплін містять тематику змістових модулів і їхнє наповнення. У програмі дисципліни “Молодіжна політика” виокремлено три змістових модулі “Соціальна молодіжна політика як фактор оновленої держави”, “Молодіжний рух як об'єктивний і суб'єктивний фактор державної соціальної політики”, “Реалізація державної політики через соціальну інфраструктуру”, до яких входять дев'ять таких тем занять: 1) “Соціальна молодіжна політика в Україні як основа державної молодіжної політики”; 2) “Вплив соціальної молодіжної політики на соціальний розвиток демократичної країни”; 3) “Особливості молодіжної соціально-демографічної групи”; 4) “Сутність, характер та особливості молодіжного руху як активного суб'єкта перетворення суспільства”; 5) “Соціальна активність молоді як засіб привернення уваги

до власних проблем”; 6) “Соціальна молодіжна політика в сімейно-побутовій сфері”; 7) “Молодіжна політика у сфері трудових відносин”; 8) “Здоров’я молоді як основна цінність держави”; 9) “Ціннісні орієнтації та система цінностей української молоді”.

Програма вибіркової дисципліни “*Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства*” містить 2 змістових модулі та 10 навчальних тем. Зокрема, модуль змістовий “Історичний аналіз основних етапів розвитку дозвілля та волонтерства” передбачає такі теми: “Методологія і теоретичні основи дисципліни “Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства”, “Визначення поняття “дозвілля”, “Суть дозвіллевої діяльності”, “Історичний огляд організації дозвілля”, “Благодійність і волонтерський рух у системі соціальної допомоги: історія і сучасність”. Змістовий модуль “Технології роботи з “дітьми вулиці” та соціально незахищеними дітьми й підлітками” містить такі теми: “Системи організації відпочинку та форми проведення дозвілля”, “Соціальний працівник і волонтерський рух”, “Становлення і розвиток волонтерської діяльності в Україні та за кордоном”, “Стратегія управління діяльністю волонтерських груп: інноваційні підходи”, “Особливості діяльності волонтерів у соціальній вуличній роботі”, “Гра як форма дозвіллевої діяльності”.

Скринінг програми “*Тренінгові технології у молодіжній роботі*” показав, що програма складається із двох змістових модулів. Змістовий модуль “Специфіка й теоретичні основи соціально-педагогічного тренінгу як динамічної форми навчання” містить такі теми: “Тренінгові заняття як інтерактивний процес”, “Історико-методологічні основи тренінгової роботи”, “Види і класифікації тренінгів”, а модуль “Технології проведення соціально-педагогічного тренінгу” – теми “Структура та основні положення тренінгового заняття”, “Організація та методичні аспекти підготовки тренінгу”, “Методичні характеристики тренінгового заняття”, “Методи оцінки ефективності проведення тренінгового заняття”, “Професійні та особистісні якості тренера”, “Методика організації групової взаємодії”, “Методика розробки плану проведення тренінгу”, “Техніки, вправи та ігрові методи, які використовують у тренінговій роботі”.

У *структурі навчальних дисциплін* подано розподіл годин на лекційні, практичні заняття, самостійну та індивідуальну роботу.

Самостійна робота. Здобувачі вищої освіти виконують такі види робіт: підготовка до лекційних і практичних занять, опрацювання навчальної і додаткової літератури за темами, аналіз і занотування законодавчих актів, підготовка доповідей, підготовка до контрольних заходів (екзамену та заліку). У програмах указано перелік тем для самостійного опрацювання, кількість годин, інші вимоги. У робочій програмі з дисципліни “Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства” підбрано такі завдання та навчальний матеріал для здобувачів: опрацювати Концепцію освіти “рівний-рівному” щодо здорового способу життя серед молоді України; провести аналіз звітних документів центрів соціальних служб для молоді про розвиток волонтерського руху; вивчити мотивацію волонтерської діяльності членів громадських організацій різних напрямів, фахівців, молоді тощо; провести стандартизоване опитування волонтерів – представників різних організацій; зробити реферативний огляд проєктів із формування здорового способу життя молоді в Україні; спроектувати тему диспуту та основні питання дискусії до неї з урахуванням методичних рекомендацій; проаналізувати літературу за тематикою, що досліджується; показати вплив соціальних факторів на зростання алкоголізму, наркоманії, токсикоманії серед молоді; визначити соціально-психологічні особливості молодіжного дозвілля; з’ясувати інтереси, потреби та захоплення молоді у вільний час, застосувавши метод опитування; розробити практичні рекомендації із підготовки спеціалістів культурно-дозвіллевої сфери.

Індивідуальна робота з дисциплін “*Молодіжна політика*” та “*Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства*” полягає у написанні реферату за орієнтованою тематикою, розробленні та презентації соціального проєкту “Змінимо життя на краще”, проведенні 20 рухливих і малорухливих ігор (інтелектуальних, спортивних, музичних, народних та інших). Із дисципліни “*Тренінгові технології у молодіжній роботі*” індивідуальна робота полягає у розробці, написанні та проведенні тренінгових занять, які допоможуть студентам набути навичок самостійного виконання соціально-педагогічних досліджень у цій галузі знань, зокрема навичок збирання необхідної інформації, належної обробки її, оформлення і безпосереднього втілення у практику результатів дослідження за такими темами на вибір: “Тренінги з формування здорового способу життя”; “Тренінги спілкування”; “Тренінги з підготовки волонтерів”; “Тренінг особистісного зростання”; “Тренінги з розв’язання міжособистісних проблем”; “Тренінги контролю гніву”; “Тренінги формування лідерських якостей”; “Тренінги розуміння і практики взаємодії в групах” та інші.

Методи навчання. Методами організації навчально-пізнавальної діяльності є: 1) за джерелом інформації – *словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція), пояснення, розповідь, бесіда; *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація; *практичні* (вправи); 2) за логікою передачі і сприймання навчальної інформації – *індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні*; 3) за ступенем самостійності мислення – *репродуктивні, пошукові, дослідницькі*; 4) за ступенем керування навчальною діяльністю – *під керівництвом викладача, самостійна робота студентів із книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів*; 5) методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності – *навчальні дискусії* (групове обговорення), *створення ситуації пізнавальної новизни, зацікавленості* (метод цікавих аналогій тощо).

Серед **методів контролю** переважають такі: індивідуальне і фронтальне опитування, співбесіда, модульне та підсумкове письмове тестування, іспит, письмові роботи (звіт, есе), оцінка результатів виконання

завдань для самостійної роботи, індивідуальні навчально-дослідні завдання (підготовка реферату, розробка індивідуальних навчальних проєктів, їхня презентація групі, обговорення результатів роботи, розробка відеопрезентацій), самостійна оцінка студентами результатів власної роботи та роботи інших студентів.

Розподіл балів. За дисципліною “Молодіжна політика” визначено загальну кількість балів за семестр, яку може отримати за свою роботу студент (100 балів), із них за виконання практичних занять – 70 балів, зокрема за виконання самостійної роботи та індивідуального завдання – 30 балів. За дисципліною “Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства” загальна кількість балів становить 100, з них 75 балів – за виконання практичних занять і самостійну роботу, 15 – за індивідуальну роботу, 10 – за підсумковий контроль. За дисципліною “Тренінгові технології у молодіжній роботі” загальна кількість балів – 100, з них 55 – за виконання практичних занять і самостійну роботу, 25 – за індивідуальну роботу, 20 – за підсумковий контроль.

Методичне забезпечення дисциплін складається з навчальної та робочої програм, силабусів, навчальних посібників для виконання практичних завдань із лекційними матеріалами; методичних рекомендацій із виконання завдань для самостійної роботи. Усі складники навчально-методичного забезпечення дисциплін розміщено в системі Moodle та репозитарії університету.

Рекомендовану літературу підібрано відповідно до лекційних і практичних занять дисциплін та для виконання самостійної роботи. Рекомендована література містить основні, допоміжні джерела, інформаційні ресурси для підготовки до занять. Зокрема, здобувача освіти зорієнтовано на використання навчально-методичних, наукових праць за авторством викладачів навчальних дисциплін.

Проаналізувавши освітньо-професійну програму “Соціальна робота (Молодіжна робота)”, зазначимо, що структура програми передбачає можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін в обсязі, передбаченому Стандартом вищої освіти, а робочими навчальними програмами передбачено набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills).

На особливу увагу заслуговують навчально-методичні матеріали навчальних дисциплін “Тренінгові технології у молодіжній роботі”, “Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства” [6; 7; 9].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Вибіркові навчальні компоненти сприяють активізації знань про засади державної молодіжної політики, її вплив на соціальний розвиток демократичної країни; особливості соціально-демографічних груп; проблеми молодіжного руху як об’єктивного і суб’єктивного фактору урядової соціальної політики; мету, завдання і зміст соціальної політики в Україні як основи державної молодіжної політики; принципи реалізації державної соціальної політики через соціальну інфраструктуру; основні засади державної соціальної політики в сімейно-побутовій сфері; соціальні механізми попередження безробіття; основні принципи соціальної політики релігійних інститутів; соціальні аспекти політико-правового регулювання життєдіяльності людини; вміння виявляти інтереси й потреби населення в різних видах культурно-дозвілдової та волонтерської діяльності з урахуванням специфіки, віку, статі, освіти; вміння залучати дітей, підлітків, дорослих до активної культурно-дозвілдової та волонтерської діяльності; вміння вивчати, збагачувати і впроваджувати передовий досвід роботи з дітьми, підлітками, сім’ями; вміння визначати пріоритетні напрями діяльності волонтерів із різними категоріями; вміння координувати та коригувати діяльність учасників соціально-педагогічного процесу і, зокрема, членів волонтерських організацій; вміння виявляти основні ресурси волонтерства і надавати їм характеристику; вміння самостійно вирішувати проблеми, пов’язані з організацією тренінгової роботи, орієнтуватися в сучасних формах групового тренінгу; вміння грамотно ставити й вирішувати завдання організації і проведення тренінгу; вміння втілювати у практичній діяльності основні тренінгові методи роботи.

Перспективним вважаємо впровадження в освітній процес кращих практик молодіжної роботи через структурний підрозділ факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини – Молодіжний центр “START” і його популяризацію в інших закладах освіти.

Використана література:

1. Kravchenko O., Koliada N., Levchenko N. Youth Workers and Innovative Development of Social Work. In: Kantola J., Nazir S., Salminen V. (eds) *Advances in Human Factors, Business Management and Leadership*. AHFE. *Advances in Intelligent Systems and Computing*. 2020. Vol. 1209. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-50791-6_54.
2. Коляда Н. М., Левченко Н. В., Ісаченко В. П. Підготовка фахівців до роботи з молоддю: історичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2020. Випуск 2(47). С. 61-66.
3. Наказ Міністерства освіти і науки України “Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 “Соціальна робота” для другого (магістерського) рівня вищої освіти” №556 від 24.04.2019 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/231-sotsialna-robota-magistr.pdf> (дата звернення 29.06.2021).
4. Освітньо-професійна програма Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини “Соціальна робота (Молодіжна робота)” другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота. 2021. URL: <https://fspu.udpu.edu.ua> (дата звернення 29.06.2021).
5. Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року : Указ Президента України 27 вересня 2013 року № 532/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532/2013#Text> (дата звернення 23.07.2021).

6. Робоча навчальна програма дисципліни “Молодіжна політика” освітньо-професійної програми “Соціальна робота (Молодіжна робота)” спеціальності 231 Соціальна робота Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань, 2020. 15 с.
7. Робоча навчальна програма дисципліни “Молодіжна робота у сфері дозвілля та волонтерства” освітньо-професійної програми “Соціальна робота (Молодіжна робота)” спеціальності 231 Соціальна робота Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань, 2020. 15 с.
8. Робоча навчальна програма дисципліни “Організація та інфраструктура молодіжної роботи” освітньо-професійної програми “Соціальна робота (Молодіжна робота)” спеціальності 231 Соціальна робота Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань, 2020. 15 с.
9. Робоча навчальна програма дисципліни “Тренінгові технології в молодіжній роботі” освітньо-професійної програми “Соціальна робота (Молодіжна робота)” спеціальності 231 Соціальна робота Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань, 2020. 15 с.

References:

1. Kravchenko O., Koliada N., Levchenko N. (2020) Youth Workers and Innovative Development of Social Work. In: Kantola J., Nazir S., Salminen V. (eds) *Advances in Human Factors, Business Management and Leadership*. AHFE 2020. *Advances in Intelligent Systems and Computing*, vol 1209. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-50791-6_54.
2. Koliada N. M., Levchenko N. V., Isachenko V. P. (2020) *Pidhotovka fakhivtsiv do roboty z moloddiu: istorichniy aspekt*. [Training of specialists to work with youth: historical aspect]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: «Pedahohika. Sotsialna robota»*, Vypusk 2(47). S. 61 – 66 [in Ukrainian].
3. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 231 «Sotsialna robota» dlia drugoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity» №556 vid 24.04.2019 r. [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On approval of the standard of higher education in the specialty 231 «Social work» for the second (master's) level of higher education» 556 of 24.04.2019]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/231-sotsialna-robota-magistr.pdf> (data zvernennia 29.06.2021) [in Ukrainian].
4. *Osvitno-profesiina prohrama Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny «Sotsialna robota (Molodizhna robota)» drugoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity spetsialnosti 231 Sotsialna robota* [Educational and professional program of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University «Social work (Youth work)» of the second (master's) level of higher education, specialty 231 Social work]. Uman. 2021. URL: <https://fspo.udpu.edu.ua> (data zvernennia 29.06.2021) [in Ukrainian].
5. *Pro Stratehiu rozvytku derzhavnoi molodizhnoi polityky na period do 2020 roku* : Ukaz Prezydenta Ukrainy 27 veresnia 2013 roku № 532/2013 [On the Strategy for the Development of State Youth Policy until 2020: Decree of the President of Ukraine of September 27, 2013 № 532/2013]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532/2013#Text> (data zvernennia 23.07.2021) [in Ukrainian].
6. *Robocha navchalna prohrama dystsypliny «Molodizhna polityka» osvitno-profesiinoi prohramy «Sotsialna robota (Molodizhna robota)» spetsialnosti 231 Sotsialna robota Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny*. [Working curriculum of the discipline «Youth Policy» of the educational-professional program «Social Work (Youth Work)» specialty 231 Social Work of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University]. Uman. 2020. 15 s. [in Ukrainian].
7. *Robocha navchalna prohrama dystsypliny «Molodizhna robota u sferi dozvillia ta volonterstva» osvitno-profesiinoi prohramy «Sotsialna robota (Molodizhna robota)» spetsialnosti 231 Sotsialna robota Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny*. [Working curriculum of the discipline «Youth work in the field of leisure and volunteering» of the educational-professional program «Social work (Youth work)» specialty 231 Social work of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University]. Uman. 2020. 15 s. [in Ukrainian].
8. *Robocha navchalna prohrama dystsypliny «Orhanizatsiia ta infrastruktura molodizhnoi roboty» osvitno-profesiinoi prohramy «Sotsialna robota (Molodizhna robota)» spetsialnosti 231 Sotsialna robota Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny* [Working curriculum of the discipline «Organization and infrastructure of youth work» of the educational-professional program «Social work (Youth work)» of specialty 231 Social work of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University]. Uman. 2020. 15 s. [in Ukrainian].
9. *Robocha navchalna prohrama dystsypliny «Treninhovi tekhnologii v molodizhnii roboti» osvitno-profesiinoi prohramy «Sotsialna robota (Molodizhna robota)» spetsialnosti 231 Sotsialna robota Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny*. [Working curriculum of the discipline «Training technologies in youth work» of the educational-professional program «Social work (Youth work)» of specialty 231 Social work of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University]. Uman, 2020. 15 s. [in Ukrainian].

Levchenko N. V. Contents of preparation of future social workers for youth work (selective component of educational programs)

The problems of youth are the subject of special attention of the modern world, as proven by the development strategies of the EU (Youth Strategy of the European Union (2019 – 2027; UN Youth Strategy until 2030, etc.). In Ukraine changes are reflected in Ukraine's Sustainable Development Goals. (2015 – 2030), in the National Youth Strategy until 2030. The future of the state largely depends on the civic position and activity of youth, its participation in national-patriotic formation, state-building, decision-making in the youth sphere. These processes in higher education institutions prepare future social workers for youth work, and in the field of non-formal education, youth workers are trained under the state program «Youth Worker».

The purpose of the article is to analyze the specifics of the selective components of the educational and professional program «Social Work (Youth Work)» training future social workers for youth work (on the example of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University). Research methods: systematic, problem-targeted, normative-comparative analysis of sources; content analysis of documentation, educational programs, curricula, content of working educational programs of educational components; screening of Internet sites of higher educational institutions that train future social workers for youth work.

The article highlights the relevance of introducing into the educational process of training future youth social workers such work disciplines as «Youth Policy», «Youth work in the field of leisure and volunteering», «Organization and infrastructure of youth work», «Training technologies in youth work»; the content and structure of selective educational components of the educational-professional program «Social work (Youth work)» are revealed; methods of teaching and learning, criteria for evaluating learning outcomes of a program are presented; the general, professional competences and program learning outcomes regulated by academic disciplines are singled out and analyzed. The peculiarities of the educational program for the preparation of future social workers for youth work through the analysis of selective components of the educational program of the Faculty of Social and Psychological Education of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University are determined.

Key words: youth work, social work, training of future social workers, youth workers, educational and professional program.

УДК 37.036

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.82.21>

Лісунова Л. В.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ЕСТЕТИЧНОГО В ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОМУ МИСТЕЦТВІ І ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ЕСТЕТИЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ МАЙБУТНІМИ ПЕДАГОГАМИ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Статтю присвячено проблемам виявлення естетичного в декоративно-прикладному мистецтві та його ролі у формуванні естетичного сприйняття майбутніми педагогами мистецьких дисциплін. У будь-який період свого розвитку суспільство стикається з проблемою, за якою мистецтво здатне суттєво та водночас по-різному впливати на естетичне сприйняття людини. Отже, необхідність пошуків дієвих шляхів використання його виховної функції кожного часу залишається актуальним.

Під час професійної підготовки найважливішим для формування естетичного сприйняття мистецьких дисциплін майбутніми педагогами є використання основних сфер життєдіяльності сучасного суспільства: природи та предметного середовища, створеного людиною, а також явищ суспільно-гуманітарного процесу і творів мистецтва, що дає змогу виявити дію і вплив естетичного, його форми. Мистецтво загалом і декоративно-прикладне мистецтво зокрема є вищим ступенем духовної діяльності суспільства, спрямованої на естетичне освоєння дійсності. Аналіз походження декоративно-прикладного мистецтва доводить до висновку, що поняття “декоративність” фіксує той важливий момент в історії культури, коли відбувається поштовх, який зумовив виокремлення естетичного відношення людини до дійсності як специфічного культурного феномену. Саме з декоративності починається процес естетичного відношення. Всі особливості естетичного сприйняття найбільш концентровано виявляються у творах мистецтва. Українська культура є однією з основних формуючих та утворюючих витоків гармонізації середовища, що може стати парадигматичною засадою, своєрідним зразком для розбудови універсальної домівки планетарного суб'єкта домобудування як проєкту гармонізації глобальних процесів у світі. Цей дім ідеальний, духовний, що стоїть на підмурках великої літератури живопису та архітектури, які, у свою чергу, створювалися під впливом народної української фольклорної пісенної та образотворчої спадщини.

Ключові слова: декоративно-прикладне мистецтво, естетичне сприйняття, сфери життєдіяльності сучасного суспільства, українська культура, педагоги мистецьких дисциплін, професійна підготовка, декоративний розпис, твори мистецтва

На початку XXI століття людство балансує на межі виживання: розум людини охоплений науково-технічними іграми, споживчими спокусами, переживаннями ядерних конфліктів, екологічних катастроф, страхом перед клонуванням людини; спостерігаються негативні тенденції, пов'язані із втратою духовних орієнтирів, прагматизацією свідомості та деперсоналізацією особистості, нівелюванням краси людського життя. На цій хвилі спостерігається пригнічення моральних і духовних цінностей людини. Гине людська особистість. Тому і сфера художньої освіти нині є глобальною “реконструкцією” всієї системи естетичного сприйняття і свідомості загалом. Особливо це проявляється в осмисленні естетико-художньої освіти майбутнього педагога мистецьких дисциплін. Головний глобальний і національний вимір педагогом мистецьких дисциплін естетичного сприйняття – гуманізм – є вищою метою і сенсом життя людини. Під час професійної підготовки найважливішим для формування естетичного сприйняття майбутніми педагогами мистецьких дисциплін є використання основних сфер життєдіяльності сучасного суспільства: природи і предметного середовища, створеного людиною, а також явищ суспільно-гуманітарного процесу і творів мистецтва загалом і творів декоративно-прикладного мистецтва зокрема, що дає змогу виявити дію і вплив естетичного, його форми. Враховуючи це, необхідно зазначити, що демократизація, гуманізація, модернізація професійного становлення особистості майбутнього педагога мистецьких дисциплін у вищому педагогічному навчальному закладі нині спричинює появу цілої низки актуальних питань, а саме: недостатню розробленість теоретичних основ використання сфер проявів естетичного у життєдіяльності сучасного суспільства